

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

A Needs Assessment of School Administration skills in crisis of Educational Institution Under Angthong Primary Educational Service Office

¹พีรียา นิवासานนท์ และ ²จิรศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์
Peeriya Niwasanon and Jirasak Surungkapiprat

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand
¹E-mail: peeriya@gmail.com ²E-mail: jirsu@hotmail.com

Received August 20, 2022; Revised September 26, 2022; Accepted September 29, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง และ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง รูปแบบการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 108 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ครู รวมทั้งหมด 216 คน สำหรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูล คือ ครูจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามข้อมูลโดยใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการแก้ปัญหา และความรับผิดชอบของผู้นำ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ทักษะการสื่อสาร และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะการบริหารสถานศึกษา; ภาวะวิกฤติ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research study are as follows: (1) to study the current conditions and the desirable conditions of the crisis management skills of administrators of educational institutions under the Angthong Primary Educational Service Area Office and (2) to study the need for school management skills in crisis situations of administrators of educational institutions under the Angthong Primary Educational Service Area Office

This research study is a quantitative research study. The sample included 216 teachers from 108 educational institutions that were part of the Angthong Primary Educational Service Area Office. The sample group consisted of 216 teachers, then analyzing by randomly categorizing school sizes with the Krejcie & Morgan tables and using the school as a random unit. A questionnaire with percentage values and a mean and standard deviation served as the research study. the average deviation Analysis of necessary needs.

The findings were as follows. (1) school administrators at institutions that fall under the purview of the Angthong Primary Educational Service Area Office generally possess highly developed crisis management abilities, which are both the current state and the ideal state. The highest average skill set is in information technology, which is followed by interpersonal skills, creativity, and adaptability. (2) Essential Needs the Angthong Primary Educational Service Area Office's Index of Educational Institutions Management Skills in Crisis of administrators. It is at a high level overall. Communication skills and information technology have the lowest averages, followed by the leader's responsibility and problem-solving abilities, which have the highest averages.

Keywords: School administration skills; Crisis of Educational Institution; School Administration

บทนำ

การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นพื้นฐานด้านการศึกษาที่สำคัญของระบบการศึกษาไทยในระดับที่สูงขึ้นไป ทั้งนี้ในมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั้น มีการกำหนดให้ภาครัฐต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงโดยให้เป็นไปตามความต้องการซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในระบบต่างๆ และยังต้องสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยที่การดำเนินการดังกล่าวต้องเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาในทุกๆระดับ โดยที่ภาครัฐเป็นส่วนที่มีหน้าที่คอยกำกับดูแลส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล รวมถึงให้มีคุณภาพที่เป็นไปตามมาตรฐานในระดับสากลหรือระดับนานาชาติ อีกทั้งยังต้องดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ด้วยเช่นกัน

การบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารที่ดี เพราะทักษะการบริหารเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติ ซึ่งหากเป็นสถานการณ์ปกติการบริหารสถานศึกษาก็อาจจะบริหารได้โดยไม่มีความยุ่งยาก แต่หากเป็นสถานการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤติ ก็อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาและทำให้ทักษะของผู้บริหารที่กำลังใช้อยู่ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ก็เป็นได้ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติจึงจำเป็นต้องใช้ทักษะที่มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับกับภาวะวิกฤตินั้นๆ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานด้านต่างๆ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า ภาวะวิกฤติ (Crisis) หมายถึง สถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ได้มีการวางแผนป้องกันไว้ล่วงหน้าและเป็นสถานการณ์ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วสามารถก่อให้เกิดภาวะคุกคาม หรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ ตลอดจนการบริหารสถานศึกษา เหตุการณ์ที่สามารถก่อให้เกิดภาวะวิกฤตินั้นมีมากมาย ทั้งที่ไม่สามารถคาดการณ์แต่สามารถควบคุมได้ และภาวะวิกฤติที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้และควบคุมได้โดยยาก

จังหวัดอ่างทอง ประกอบไปด้วยสถานศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 144 โรงเรียน โดยอยู่ในความดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมากถึงร้อยละ 65 (แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง, 2564) ซึ่งโรงเรียนเล็กเหล่านี้ล้วนเป็นโรงเรียนที่ประสบปัญหาต่างๆ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณในการนำมาพัฒนาการศึกษาและอาคารสถานที่ รวมทั้งปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง, 2564) ปัญหาเหล่านี้เป็นภาวะวิกฤติที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองพบเจอมาเป็นระยะเวลานาน อีกทั้ง เมื่อเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในภาคกลาง จังหวัดอ่างทองซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นแอ่ง และที่ราบลุ่มแม่น้ำ มักเป็นจังหวัดแรกๆ ที่ถูกน้ำท่วม (ซึ่งสถานการณ์อุทกภัยน้ำท่วมในแต่ละครั้งถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤติที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และแม้กระทั่งในปัจจุบันซึ่งเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน พบว่าสถานการณ์ดังกล่าวเป็นภาวะวิกฤติที่รุนแรงที่สุด ส่งผลกระทบไปยังทุกภาคส่วนในสังคมโดยเฉพาะภาคการศึกษา ซึ่งทำให้ในช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดที่เริ่มมีความรุนแรงขึ้นนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศขยายเวลาการปิดภาคเรียนเนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้การเปิดภาคเรียนช้ากว่าปกติและมีคำสั่งให้จัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ส่งผลให้สถานศึกษาส่วนใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองต้องพบกับปัญหาการขาดแคลนเทคโนโลยีและความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้ทางเทคโนโลยีซึ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์

ภาวะวิกฤติไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ในรูปแบบใดก็ตามย่อมสามารถเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงทักษะการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งยังเป็นสถานการณ์ที่มีความท้าทายต่อทักษะ ความรู้ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะจัดการสถานการณ์ในภาวะวิกฤติต่างๆ ให้ผ่านลุล่วงไปได้ด้วยดี และทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการเรียนการสอนต่อไปได้อย่างมีคุณภาพดังเดิม ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

จึงทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ที่ครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษามีมากที่สุด เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานและการทำงานร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดความสุขในองค์กรอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

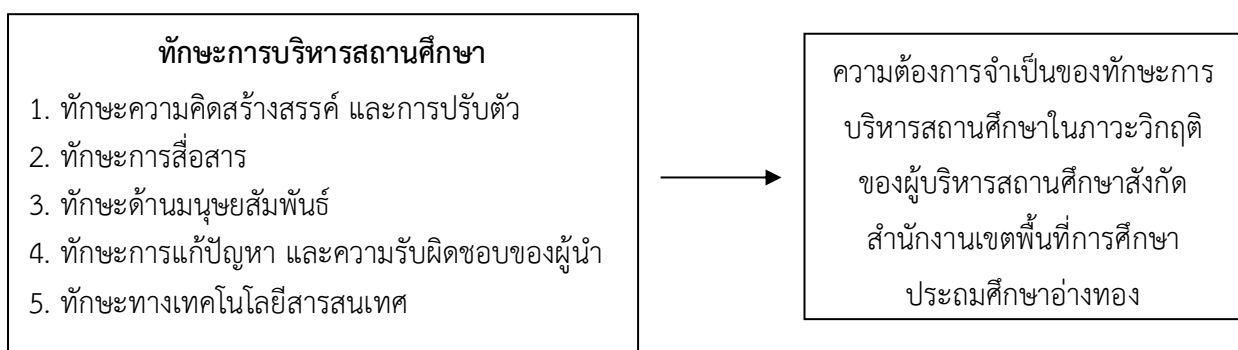
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาโดยสังเคราะห์ทักษะการบริหารสถานศึกษาจากนักวิชาการ นักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกัน ประกอบไปด้วยนักวิชาการทางการศึกษา ได้แก่ กรรณิกา เรตมอนด์ (2559); ศศิตา เพลินจิต (2558); แพรดาว สอนองพันธ์ (2557); วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2557); พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560); ไกรศร เจียมทอง (2561); วิจารย์ พานิช (2553); อนุชา โสมาบุตร (2556) และ แคทซ์ (Katz, 2005) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง และวิเคราะห์ลำดับความต้องการความจำเป็น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างคือ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 108 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ครู รวมทั้งหมด 216 คน สำหรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างถึงใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, หน้า 48-49) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูล คือ ครูจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 216 คน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ด้วยแบบสอบถาม พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้านสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.990 และสภาพพึงประสงค์ เท่ากับ 0.976 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ด้วยดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น โดยนำผลที่ได้จากวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น จากสูตร Modified Priority ($PNI_{Modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง จัดลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็น

ทักษะการบริหาร สถานศึกษาในภาวะวิกฤติ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
1. ความคิดสร้างสรรค์ และ การปรับตัว	4.01	0.96	มาก	4.36	0.73	มาก	0.087	3
2. การสื่อสาร	4.09	0.99	มาก	4.47	0.72	มาก	0.093	2
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.14	0.89	มาก	4.50	0.72	มาก	0.086	4
4. การแก้ปัญหา และความ รับผิดชอบของผู้ว่า	4.03	0.91	มาก	4.42	0.77	มาก	0.095	1
5. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.27	0.88	มาก	4.54	0.63	มากที่สุด	0.065	5
รวม	4.11	0.93	มาก	4.46	0.71	มาก	0.085	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.93$) พบว่า

1) สภาพปัจจุบัน ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.93$) เมื่อ

พิจารณาตามทักษะ พบว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.88$) รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.14$, $SD = 0.89$) และทักษะความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัว ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.96$)

2) สภาพที่พึงประสงค์ ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.71$) เมื่อพิจารณาตามทักษะ พบว่า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.71$) รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.72$) และทักษะความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัว ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.36$, $SD = 0.73$)

2. ความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

1) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวม คือ 0.085 ($PNI_{\text{modified}} = 0.085$) ทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบของผู้นำ ($PNI_{\text{modified}} = 0.095$) รองลงมาคือ ทักษะการสื่อสาร ($PNI_{\text{modified}} = 0.093$) และทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติที่มีลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($PNI_{\text{modified}} = 0.065$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

จากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ภาพรวมพบว่า ทั้งสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า สภาพปัจจุบันของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เห็นความสำคัญของเทคโนโลยี ด้วยการสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มีความรู้ ความสามารถในการเลือกรับข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตัวชี้วัดตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ตัวชี้วัดที่ 3 การพัฒนาองค์การสู่ดิจิทัล Data Catalogue เท่ากับร้อยละ 100 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง, 2564) สภาพการณ์ในปัจจุบันที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา ให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระบบ สามารถนำมาใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และลดขั้นตอน เอกสาร หรือวัสดุสิ้นเปลืองลง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในทักษะนี้ด้วย คือ ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผลงานของสถานศึกษาไปสู่องค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง ในภาวะวิกฤติที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเผยแพร่ข้อมูลหรือ

ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชน ถือเป็นโอกาสที่บุคคลภายนอกได้รับรู้ เห็นสภาพปัญหา สร้างเครือข่ายนำมาสู่การหาทางออกหรือการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งถือเป็นการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถนำวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ผสมผสานกับการแสดงข้อมูลรูปแบบต่างๆ ผ่านสื่อเทคโนโลยีและอุปกรณ์ เพื่อให้พัฒนาระบบงานและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (กรรณิกา เรตมอนด์, 2559)

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัว เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า สภาพปัจจุบันของผู้บริหารอาจจะขาดอิสระในการดำเนินงาน ยึดกฎเกณฑ์ มีความยึดหยุ่นในสถานการณ์ต่างๆ รับสิ่งใหม่โดยไม่กลัวต่อความผิดพลาดและความไม่แน่นอน พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ น้อย และในสถานะที่มีความเสี่ยงสูง ผู้บริหารอาจไม่กล้าตัดสินใจเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้สภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัว คือพึงให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และบริบทตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และกล้าตัดสินใจเชิงสร้างสรรค์ในสถานะที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตัวชี้วัดตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง, 2564) ตัวชี้วัดที่ 10 ความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อผู้บังคับบัญชา เท่ากับ ร้อยละ 100 ผู้บริหารควรปรับตัวในหน้าที่ และดัดแปลงให้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ เพื่อเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของการทำงาน ความรับผิดชอบส่วนตัว และความยึดหยุ่นในบริบทส่วนตัว ทั้งที่ทำงานและชุมชน กำหนดและบรรลุตามมาตรฐานและเป้าหมายที่สูง อดทนต่อสถานะที่คลุมเครือ (ศศิตา เพลินจิต, 2558)

2. ความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

ลำดับความต้องการจำเป็นโดยภาพรวม พบว่า ทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ ทักษะการแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อผู้นำ เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า ผู้บริหารควรวิเคราะห์ ระบุและแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เท่าทันสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาระหว่างบุคคลเป็นตัวกลางหรือผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และนำองค์การก้าวสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ผู้บริหารควรสังเกตปัญหา ความขัดข้องต่างๆ หรือรับรู้ความผิดปกติภายในองค์กรได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ วิฑูรย์ สิมะโชติ (2541 อ้างถึงใน แพรดาว สมองฝัน, 2557) กล่าวว่า องค์กรที่เตรียมพร้อมหรือองค์กรที่ปรับตัวอยู่ตลอด องค์กรใดที่สามารถปรับเปลี่ยนได้เร็วกว่าก็จะรอดและเติบโต การเป็นนักแก้ปัญหา ต้องรู้จักใช้เครื่องมือ สำหรับการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ทำให้ไม่เสียเวลา และไม่แก้ปัญหาด้วยการลองผิดลองถูก (ศศิตา เพลินจิต, 2558) ผู้ที่เป็นผู้นำ ควรใช้ทักษะการแก้ปัญหาเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ผลลัพธ์ที่ประสงค์ เป็นผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ยอมรับความสามารถของคณะทำงานหรือผู้ร่วมงานที่มีความแตกต่างกัน สามารถกำหนดขอบข่ายของปัญหา วิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยความรับผิดชอบต่อ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ได้ทักษะและวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ประกอบด้วย 5 ทักษะ ดังแผนภาพ

สรุป

จากการวิจัยจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง คือ ทักษะการแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อผู้นำ ทั้งนี้การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤตินั้น จำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารสถานศึกษาที่พร้อมไปด้วย ศาสตร์ และศิลป์ โดยการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่เป็นความรับผิดชอบต่อผู้นำ ที่จะออกแบบการแก้ปัญหา อย่างไรให้เหมาะสมแก่ภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้น โดยผู้บริหารต้องสามารถวิเคราะห์ ระบุและแก้ปัญหาวิกฤติที่เกิดขึ้นด้วย วิธีการที่หลากหลาย เท่าทันสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งแสดงความเป็นผู้นำในการ รับผิดชอบต่อหากเกิดปัญหาในสถานศึกษาขึ้น สุดท้ายแล้วหากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประยุกต์ทักษะการ แก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อผู้นำร่วมกับทักษะอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว นั้น จะยังสามารถบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติได้อย่างเท่าทันต่อวิกฤตการณ์ใหม่ๆที่อาจเกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน และในภายภาคหน้าได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ทักษะการแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อผู้นำมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด

ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติของตนเองให้มีทักษะการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบต่อผู้นำ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิดสร้างสรรค์และการปรับตัว ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบต่อผู้นำ ในการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าทักษะการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบต่อผู้นำ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

2. ควรศึกษาเชิงลึกถึงทักษะการบริหารสถานศึกษาในแต่ละภาวะวิกฤติ เนื่องจากภาวะวิกฤติแต่ละอย่างอาจส่งผลให้เกิดทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เรตมอนด์. (2559). *ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (คุษณินพนธ์ปริญาคุษณินบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ไกรสร เจียมทอง. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทนากร ศรีก่อ. (2563). *กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤติของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1*. วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต, 20(3), 75-87.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2560). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- แพรวดาว สอนง้วน. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ตลาด.
- ศศิตา เพลินจิต. (2558). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง*. อ่างทอง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง*. อ่างทอง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง.

เสาวภา พรเสนาะ. (2556). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Coleman, L. A. (2008). *The Role of School Administrator as Knowledge Manager*. New Jersey: Princeton University Press.

Kindred, L. (1975). *School public relation*. New Jersey: Prentice-Hall.

Katz, R. L. (1971). *Skills of an Effective Administrator*. Harvard Business Review, Executive Success Making it in Management. Massachusetts: University Press Cambridge.